

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושתיים

במדבר (תשכ"ג)

הפסרה
הושע ב' א-כ"ב

עיון גם גליון במדבר תשכ"א

א. שאלת מבנה

שלש פעמים פותח הנביא דבריו במלת "לכן"
ח': לכן הנני שך את דרכך בסירים וגדרתי את גדרה...
י"א: לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ותירושי במועדו...
ט"ז: לכן הנה אנכי מפתיה והולכתיה הסדבר...

חסבר את משמעותו של כל "לכן" בתוך הקשרו!

ב. ז': כי אמרה אלכה אחרי מאהבי
נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי.

ד"ר ק ר"ה אחרי מאהבי
אשור ומצרים שהיה לישראל ברית עמהם ומצילים אותם מאויביהם והיו הולכים בסח
בשוחד אשר היו נותנים להם וכיוון שהיו בשלום בבריתם עמהם כאילו הם מספיקים
צרכיהם, כי בעזרתם היו עובדים את אדמתם והולכים מארץ אל ארץ בשלום, וזהו:
"לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי..."
ואדוני אבי ז"ל פירש "אחרי מאהבי" - השמש והירח והכוכבים שהיו עובדיהם, וכוננם
היתה, כי הם היו נותנים מזונם וספוקם, כמו שאמר (ירמיהו ט"ד י"ח) זמן אז חלבו
לקטר למלכת השמים והסך לה בפקים חסרנו כל ובחרב וברעב חסרו.

מי שמני הפרשנים-ר' דוד קמחי או ר' יוסף קמחי אביו-קרובים יותר
לפשוטו של מקרא? (במק תשובתך).

ג. ט': ...ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה.

והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה הדגן והתירוש והיצחק וכסף חרבותי לה וזהב עשו
לבעל.

י"א: לכן אשוב ולקחתי דגני בעתו ותירושי במועדו...

ראב"ע ר"ה והיא לא ידעה: עד עתה, כי היתה אומרת, כי הבעלים שמקטיר להם הם המיבד
לה, כדרך (ירמ' ט"ד): "ומאז חלבו להקטיר למלכת השמים חסרנו כל".

ד"ר ק ר"ה ואמרה אלכה ואשובה: וזה לא תאמר עד שסבלה הגלות זמן רב, כמו שכתוב בתורה
(דב' ד' ל') "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אלוהיך..."
כי אלו אמרה זאת בהיותה בארץ לא היתה גולה.

ד"ה והיא לא ידעה: כי היו מתעים אותה ראשיהם וגביאי השקר...

אברבנאל בתשובתה שעשתה ב"אלכה ואשובה" לא נתחרטה מלכת אחרי הבעלים ולא אמרה לשוב
מחם ולעזבם, גם לא הודתה בפיה שהצלותיה וטובותיה לא היו מחם כי אם מה' ית',
אבל היה ענין תשובתה, שבזמן פשעיה עזבה את ה' ועבדה את הבעלים בלבד, ושבת
חטאה לא בעבודת הבעלים כי אם בעזבה את עבודת הא-ל ית', ושחוא יותר טוב לשוב
אל ה' ולעבדו בשתוף עם הבעלים; ולכן אמרה: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי
כי טוב לי אז מעתה", שעשתה תחילתה בפחות ויתר, כי מי שיאמר "טוב זה מזה"
מורה ששניהם טובים, אלא שאחד הוא יותר טוב מחברו.

וכן היה דעת האומה הפושעת, שהכחוח שהיתה עובדת אותם. היו משפיעים עליה הסובות, אבל לא היתה השפעתם כל כך טובה, כמו השפעת השי"ת, ויצא מזה שהיה יותר טוב לקבץ כולם בעבודות הא-לוהית ליתברך והבעלים, כדי שהא-ל יתברך ישפיע בהשגחתו, והכוכבים בפעולותיהם וכחותיהם ישפיעו גם כן, ובה תתרגב הברכה. ולזה אמרה "אלכה ואשובה" כי מלת "אלכה" חוזרת אל מה שנאמר למעלה "אלכה אחרי מאהבי", כאילו אמרה: אנכי על כל פנים אלכה אחרי מאהבי אבל עם זה גם כן אשובה אל אישי הראשון, כי טוב יהיה לי אז, ו"ל - כשאעבוד את כולם "מעתה" - שעזבתי את ה' ועבדתי הבעלים בלבד.

ועל זה אמר ה' יתברך: הנה הסכלה ההוללה הזאת גם עתה חשבה, שטובותיה היו מפאת הבעלים ועוד היום החזיקה בסכלותה לעבדם. וכיון שהיא לא ידעה ולא הודתה בפיה שאנכי נתתי לה בכל הזמנים, הראשונים והאחרונים, הוגך והתירוש והיחצה, ושאנכי הרביתי לה הכסף והזהב שעשו מהם צורת הבעלים והפסילים, לכן מפני זה אשוב ולקחתי דגני בעתו...

וויינקאף ("פרוש עד"ה" הוצאת א. כהנא)
ד"ה והיא לא ידעה: חוזר אל פסוק ז' היא אמרה: מאהבי נתנו לי מאכלי וכסותי, ועשתה עצמה באילו לא ידעה כי אני הוא אשר נתתי לה את כל הכבוד הזה.
או שחוזר אל פסוק ט' "ואמרה אלכה" - ור"ל בדוחקה ובלחצה היה לה לומר: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון" ולא עלה במחשבתה להכיר, כי אני הוא הנותן לה את הדגן...

- (1) מה הוא הקשי שרצו כל הפרשנים האלה לישבו?
- (2) מה הוא ההבדל בין ארבע התשובות הניתנות בזה לקשי הב"ל?
- (3) התוכל לישב את הקשי בתשובה אחרת?
- (4) מהו פרוש "אז" ו"עתה" לפי דעת האברבנאל בנגוד לדעת שאר הפרשנים?
- (5) מהו הקשר שרואם אברבנאל בין "אלכה" של פ' ז' לבין "אלכה" של פ' ט'?

ד. והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה הדגן והתירוש...

תבאר פרשת אמור (יח)
אמר ר' יהודה בר' סימון: כתוב (ישעיה א'): "ידע שור קונו וחסור אבוס בעליו - ישראל לא ידע עמי לא התבונן" - ולא היו יודעין? אלא שדור בעקב. ודכותיה: "והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה הדגן" - ולא היתה יודעת? אלא שדשה בעקב.

חשוא את דברי המדרש לדברי ראב"ע, רד"ק, אברבנאל, שהובאו בשאלה ב. מה בין מדרשו לבינום? בגד איזו השקפה נלחם מדרשו?

ה. שאלות סגנון ולשוני:

(1) חשוא:

י"א: אשוב ולקחתי דגני בעתו ותיירושי במועדו וחציתי צמרי ופשתני לכסות את ערותה

י"ד: והשמותי גפנה ותאנתה

חסבר את סיבת החליפין בכנויים: מכנוי בגוף ראשון לכנוי בגוף שלישי וחלא הכונה לאותם דגן ותיירוש וגפן ותאנה שנתנו לישראל מאת ה'!

(2) י"ח: וחציתי צמרי ופשתני

רש"י ד"ח וחציתי: כל הצלה שבסקרא לשון תרומה והפרשה הוא, ומוכיח עליו (בר' ל"א) "ויצל אלוקים את מקנה אביכם ויתן לי"; (ברא' ט"ז) "כי כל העשר אשר הציל אלוקים מאבינו - לנו הוא".

חסבר למח בחר הנביא כאן בפעל חציתי וגיל במשמעות זו - "וחציתי" ולמה לא אמר כרגיל ו"לקחתי"?

(3) ט"ו: ...אשר תקטיר להם ותעד נזמה וחליתת ותלך אחרי מאהבית ואותי שכחה

חסבר את סיבת השנוי בסדר המלים: שלש פעמים יבוא המושא אחרי הנושא והנשוא ובסוף יבוא המושא לפני הנושא והנשוא!

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה, ירושלים